

CULTUURPARTICIPATIE VAN STUDENTEN

standpunt unaniem goedgekeurd op de AV van 14 februari 2007

1. INLEIDING

VVS plaatst de verdediging van de rechten van studenten en potentiële studenten in het kader van de democratisering van het onderwijs en van de samenleving. Dit betekent dat iedereen met voldoende capaciteiten en motivatie zonder hinder van financiële, materiële, socio-culturele of andere drempels, gelijke kansen moet krijgen zowel bij de instroom, de doorstroom als bij de uitstroom uit het hoger onderwijs. Aangezien democratisch onderwijs maar mogelijk is in een democratische samenleving, zet VVS zich ook in voor de democratische rechten en vrijheden van de gemeenschap en het individu. Beide aspecten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Deze verwevenheid komt zeer duidelijk tot uiting in de relatie tussen democratisering van onderwijs en cultuur. Een student kan en mag niet worden gereduceerd tot zijn of haar studieactiviteiten alleen, maar moet ook kunnen deelnemen het culturele leven. Langs de andere kant wordt de onderwijsdeelname ook sterk bepaald door het cultureel kapitaal van de jongere. Tegelijkertijd speelt het onderwijs een uitgesproken rol in cultuuroverdracht. Deze gedeelde verantwoordelijkheid wordt nog duidelijker bij de artistieke opleidingen...

Tijd dus om het recht op culturele participatie, en dan in het bijzonder bij studenten, eens van nader te bekijken en een studentenvisie uit te werken. Onderstaande standpunt belicht de uitdaging eerst vanuit het algemene standpunt van de cultuurparticipatie, vervolgens vanuit de invalshoek van de onderwijsdemocratisering om zich tenslotte te wagen aan concrete beleidsvoorstellen om de passieve en actieve cultuurparticipatie van studenten te verhogen.

2. ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

2.1. DEMOCRATISERING VAN CULTUUR

Cultuur en democratie zijn nauw met mekaar verbonden. Cultuur levert direct en indirect een bijdrage aan het democratische gehalte van onze samenleving. Enkel via cultuur, als levensdomein waarin je waarden, gedachten, ideeën en visies kan uitdrukken en met elkaar communiceren, in interactie tussen verschillende groepen en werelden, kan je immers meebouwen aan de (multiculturele) samenleving. Via cultuur treedt de mens in relatie met de omliggende samenleving. Deelname aan cultuur stelt de mens in staat om zichzelf en de wereld rondom zich in vraag te stellen. Cultuur is een drijvende kracht voor de democratie en het zet aan tot kritisch burgerschap, tot gemeenschapsvorming, tot burgerzin, tolerantie, sociale cohesie, creativiteit, welzijn en vooruitgang.

Anderzijds is cultuur ook een democratisch grondrecht. In artikel 23 van de *Belgische Grondwet* staat geschreven dat iedere persoon recht heeft op culturele en maatschappelijke ontplooiing. Ook de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* garandeert in artikel 27 het recht van éénieder om in alle vrijheid deel te nemen aan het culturele leven van de gemeenschap en om te genieten van kunst. We kunnen dus maar van een volwaardige democratie spreken als die een zo groot mogelijk aantal mensen de mogelijkheid biedt zich cultureel te ontplooiën. Alle groepen van de bevolking moeten op een gelijkwaardige manier kunnen deelnemen aan het culturele leven.

Nochtans is dit democratisch basisprincipe verre van gerealiseerd. In weinig maatschappelijke domeinen is de participatie zo ongelijk verdeeld als in de cultuursector. Sociale stratificatie is in niet geringe mate verstrengeld met culturele verschillen. In de praktijk stapelen dezelfde groepen een verminderde culturele participatie bovenop een mindere deelname in het politieke en verenigingsleven, een lagere arbeidsmarktdeelname... De ongelijkheid cumuleert en de beleidsprioriteiten wordt meestal bij de basisbehoeften gelegd. Nochtans raakt culturele uitsluiting de mens in zijn wezen. Cultuur is geen bijkomstigheid maar in tegendeel één van de belangrijkste instrumenten tot sociale uitsluiting. Via cultuur dringen de bestaande maatschappelijke ongelijkheden op subtiële wijze door in de geesten en de culturele omgangsvormen. Culturele drempels en remmingen zijn daarom niet alleen hardnekkiger, ze zijn ook moeilijker te bestrijden.

Recht op deelname aan cultuur:

De cultuurparticipatie bevorderen is dan ook een belangrijke opdracht die de culturele sector niet in haar eentje kan realiseren. Ook het onderwijs vormt een belangrijke stimulator om mensen te laten genieten van cultuur en zelf cultuur te laten opbouwen. Grosso modo valt de uitdaging van een verhoogde cultuurparticipatie uiteen in volgende aspecten:

- **Publieksvergroting:** Het betreft hier de hoofdzakelijk kwantitatieve uitdaging om meer mensen te laten participeren aan cultuur. Deze doelstelling mag echter niet op zich staan. Een doorgedreven marktlogica is niet zonder gevaar voor de kwaliteit van het culturele aanbod. Die kan men niet afmeten aan het marktsucces. Evenmin zijn culturele producten democratischer omdat ze goed verkopen. De democratisering van cultuur is maar een belangrijke doelstelling zolang

deze cultuur een emancipatorische dimensie heeft. Het doel is niet zozeer een grotere culturele consumptie dan wel een hogere culturele participatie bereiken.

- **Publieksverdieping:** Om bovenstaande redenen moet het verhogen van de culturele participatie ook in belangrijke mate gepaard gaan met het verhogen van de culturele competentie voor het bestaande aanbod. Niet alleen de kwantiteit maar ook de kwaliteit van de cultuurbeleving moet verbeteren. De meest fundamentele reden waarom bepaalde groepen niet of nauwelijks deelnemen aan bepaalde cultuurvormen, is het 'cultureel kapitaal'. Dat is het geheel van kennis, gewoonte, opvoeding en middelen dat een mens gedurende zijn leven verwerft. Het opleidingsniveau van de ouders, de aard van de opvoeding en het sociaal milieu zijn bepalend voor de mate waarin je deelneemt aan het culturele leven.

Aangezien gewoontepatronen worden opgebouwd in de jeugdijaren, heeft het onderwijs een belangrijke rol te spelen in het verwerven en verbeteren van de bestaande culturele competenties in het algemeen en zeker bij de minder participerende groepen. Het onderwijs moet de ervaringen aanreiken, de kennis opbouwen en de attitudes vormen die een meer gelijke en kwalitatieve participatie van allen aan het culturele leven mogelijk maakt. Er is nood aan meer culturele educatie opdat de elitaire kunstvormen ook toegankelijker worden voor sociaal kwetsbare groepen.

- **Publieksverruiming en vernieuwing:** Hier gaat het vooral om het aanboren van cultureel potentieel bij groepen waarop het bestaande aanbod geen aansluiting vindt omdat ze zich er helemaal niet mee kunnen identificeren. Deze doelstelling wijst op het belang van diversiteit in het aanbod, in de methodieken en de communicatie. Die moeten zich aanpassen aan en rekening houden met de specifieke leefwereld en context. Het doel van een betere sociale mix in de cultuurparticipanten, kan maar worden bereikt als het participatiebeleid intersectoraal en stevig gespreid wordt gevoerd.

Deze doelstelling kan maar worden gerealiseerd als het departement onderwijs haar opleidingen hierop screent. Zo moeten er sociale aspecten worden binnengebracht in de culturele opleidingen en kunnen er meer culturele aspecten aan bod komen in de sociale opleidingen en de lerarenopleidingen. Permanente vorming moet de mensen die vandaag al werkzaam zijn in de culturele sector, bijscholen in de diversiteitsuitdagingen in aanbod en aanpak.

Recht op bijdrage en opbouw van cultuur:

Tot nu toe hebben we het participatiedebat beperkt tot de toegankelijkheid van cultuur. Maar democratisering van cultuur betekent dat naast de passieve participatie ook de actieve deelname aan cultuur moet worden bevorderd. Het recht op cultuur is immers niet beperkt tot het deelnemen aan cultuur, maar gaat ook om het recht tot bijdragen en opbouw van cultuur. Actieve cultuurparticipatie biedt recht van spreken, het recht om in relatie te treden met de omliggende samenleving en op een artistieke manier uitdrukking te geven aan gedachten, gevoelens, en ideeën. Actieve cultuurparticipatie heeft een zo mogelijk nog uitgesprokener emancipatorische impact. Het vaak samen actief aan cultuur doen heeft bovendien een onschatbare waarde voor de sociale cohesie in de samenleving. Tenslotte bevordert actieve participatie ook passieve cultuurparticipatie. Het doet je zin krijgen om naar voorstellingen en andere culturele evenementen te gaan kijken.

De overheid dient de actieve cultuurparticipatie een grotere prioriteit te geven. Er is nood aan een degelijk ondersteuningsbeleid van lokale en kleinschalige artistieke initiatieven, van de amateurskunsten en van de kunstenaars zelf door middel van een sociaal verantwoord kunstenaarsstatuut. Ook moet de overheid de democratische toegang tot het deeltijds kunstonderwijs en de artistieke opleidingen in het hoger onderwijs versterken in plaats van af te bouwen.

2.2. DEMOCRATISERING VAN ONDERWIJS

- **Cultureel kapitaal:** Het cultureel kapitaal is erg bepalend voor de participatie van jongeren aan het hoger onderwijs¹. Cultureel kapitaal is verbonden met het opleidingsniveau van de ouders maar is omvattender dan dat. Het groepeerde het geheel van attitudes, het belang dat er aan schoolse waarden wordt gehecht, gedragsvoorschriften, verwachtingspatronen maar ook meer materiële stimuli voor cognitieve ontwikkeling (krantenabonnement, computer, televisiekanaal, verenigingsleven, theaterbezoek...). Kortom de culturele achtergrond van de ouders en de mate waarin de meegegeven culturele bagage overeenkomt met de eisen van de onderwijscultuur.

Studies tonen aan dat het cultureel kapitaal van een student niet alleen zijn participatie maar ook zijn slaagkansen in belangrijke mate determineert. Wie laag scoort op 'high culture' stopt meer voor of tijdens de examens dan wie hoog scoort. Wie sterk participeert aan de traditionele, meer elitaire kunsten, en regelmatig musea, tentoonstellingen bezoekt, toneelstukken of klassieke concerten bijwoont, heeft duidelijk hogere slaagkansen dan wie hieraan nauwelijks deelneemt².

Een vlotte participatie en doorstroom in het hoger onderwijs veronderstelt dus het zich eigen maken van voorkeuren, interesses, vaardigheden hetgeen tot een aanpassing noopt indien je die vanuit je eigen socio-culturele achtergrond niet bezit. Cultureel kapitaal varieert bovendien ook met de academische vaardigheden en mogelijkheden. Hoger vermeld onderzoek stelt vast dat studenten die hoog scoren op 'high culture' ook hoog scoren op de schalen die attitude en

¹ Groenez S, Nicaise I ea, Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs, een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens, LOA-rapport nr 10, 2003 alsook Tan B., Blijvende sociale ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs, CSB-berichten, mei 1998

² Lacante, Lens, De Metsenaere en Van Esbroek, Drop-out in het hoger onderwijs, onderzoek naar achtergronden en motieven van drop-out in het eerste jaar hoger onderwijs, onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, OBPWO98.11

interesse meten. Ze kunnen zich beter concentreren en beter plannen, zijn beter in informatieverwerking, het verwerven van kennis, redeneren, analyseren en synthetiseren... Hun studiekeuze is vooral gericht op zelfrealisatie en ze hebben de grootste motivatie om te presteren.

Tenslotte speelt het cultureel kapitaal ook nog een rol na het behalen van je diploma³. Ook al slaagt iemand uit een sociaal achtergestelde groep er misschien in een relatief hoog aangeschreven diploma te verwerven, of een aanzienlijk vermogen op te bouwen, hij of zij zal nooit volledig toegang krijgen tot de 'gepaste' culturele omgangsvormen die gelden binnen de culturele en maatschappelijke elite. De smaak van *les nouveaux riches* zal steeds gecontesteerd blijven.

De democratisering van het onderwijs en de studievoortgang van studenten is dus gebaat bij een verhoogde culturele participatie van studenten. Een toegankelijker cultuuraanbod voor studenten kan de hardnekkige culturele drempels die vele jongeren doen struikelen bij de toegang of de voortgang in het hoger onderwijs mee helpen slopen. Cultuurparticipatie is daarom niet voor niets één van de belangrijke werkvelden van de studentenvoorzieningen die democratisering van het hoger onderwijs als hoofddoelstelling hebben.

- **Sociaal aspect:** Anderzijds kan een intensievere cultuurparticipatie van studenten ook bijdragen tot het algemene welbevinden van de student. Cultuur is één van de randvoorwaarden die het studeren mogelijk en aangenamer moeten maken. Naast studeren en blokken, moet een student zich ook op een kwaliteitsvolle manier kunnen ontspannen. Culturele participatie – en dan in het bijzonder de actieve vorm – draagt bij tot de sociale integratie van studenten in het academische milieu en heeft onrechtstreeks een positieve invloed op de studieresultaten. Via cultuur kunnen studenten contacten leggen met studenten uit andere studierichtingen en hoger onderwijsinstellingen en met niet-studenten. Culturele participatie van studenten versterkt de sociale cohesie in de studentenpopulatie en in de samenleving in het algemeen. Actieve cultuurparticipatie bij studenten zorgt ervoor dat ze in team samenwerken en samen dingen organiseren – bovendien belangrijke competenties in de samenleving en op de arbeidsmarkt.

Het sociale aspect van culturele participatie onder studenten wordt nog belangrijker nu dankzij de flexibilisering van het hoger onderwijs de hechte klasgroep stilaan tot het verleden behoort. Om te vermijden dat de sterke tendens tot individualisering van de opleidingscontext negatieve gevolgen heeft voor de onderwijsdemocratisering, zijn grotere inspanningen nodig onder andere op het vlak van cultuurparticipatie.

- **Financieel aspect:**

Naast culturele drempels wordt de onderwijsdemocratisering bovendien ook sterk afgeremd door financiële drempels. In de mate dat deelname aan het culturele leven essentieel is voor de student in het hoger onderwijs, vormt cultuur ook een belangrijke studiekost voor alle studenten in het hoger onderwijs. Cultuur kan dus een financiële drempel opwerpen. Participeren aan cultuur is een directe studiekost, maar voor de meeste studenten in het hoger onderwijs is deze niet strikt studiegebonden⁴. Dat wil zeggen dat het eigenlijk gaat om leefkosten die men ook heeft als men niet zou studeren: zoals kledij, voeding, ontspanning, cultuur, medische kosten. Maar de hoge prijzen van museum- en theaterbezoek, concerten en boeken... maken dat deze culturele kosten een stevige hap nemen uit het immer krappe studentenbudget.

Daarnaast is er een groep studenten voor wie participatie aan cultuur een studiegebonden studiekost is. Het gaat dan om studenten in cultureel georiënteerde studierichtingen zoals uiteraard de eigenlijke artistieke opleidingen. Wie bijvoorbeeld een toneelopleiding volgt, is verplicht om regelmatig naar het toneel te gaan en zo op de hoogte te blijven van de actuele ontwikkelingen in zijn discipline. Maar ook de meer beschouwende universitaire opleidingen die cultuurfenomenen tot studieonderwerp hebben, veronderstellen dat de studenten zelf de confrontatie aangaan met de eigenlijke studieobjecten en op de hoogte blijven van de culturele actualiteit. Gezien deze opleidingen niet gekend staan om hun hoge financiële return (afgestudeerden zitten vaak de eerste jaren na hun studie in een zeer onzekere situatie), ligt de drempel om aan deze opleidingen te beginnen sowieso al hoog. Het drukken van de kosten van culturele participatie is essentieel opdat ook deze cultureel georiënteerde opleidingen democratisch toegankelijk worden.

3. CULTUUR VOOR STUDENTEN BEVORDEREN

Het stimuleren van de culturele participatie onder studenten dient dezelfde drie sporen te bewandelen als het algemene cultuurparticipatiebeleid: publieksvergroting door verlaging van de financiële drempels, publieksverdieping door het verbeteren van de culturele competenties en publieksverruiming door een specifiek studentgericht cultuuraanbod, communicatie en methodieken.

3.1. BESTAANDE MAATREGELEN

Er bestaan natuurlijk al wel een aantal culturele initiatieven specifiek gericht op studenten.

Zo bestaat er de CJP-pas. Dat is een privé-initiatief met een sterk uitgebouwde website met informatie over cultuur, gericht op jongeren onder de 26 jaar. De pas geeft recht op kortingen in binnen- en buitenland.

³ Nicaise, I, Onderwijs en armoedebestrijding, in Vranken (red) Armoede en sociale uitsluiting – jaarboek 2001, Acco, Leuven

⁴ Deze definities van studiekosten komen uit het laatste studiekostenonderzoek uitgevoerd door Bollens, Nicaise ea van het HIVA, 2001

In de meeste studentensteden bestaat er een of andere vorm van goedkope cultuurcheques voor studenten. Meestal kaderen deze maatregelen in het kader van citymarketing of profilering van instellingen om studenten aan te trekken. Deze systemen komen tot stand in samenwerking tussen stad, instellingen en studentenvoorzieningen.

In vele steden zijn de musea gratis te bezoeken voor de inwoners en zijn er kortingen voor studenten.

De bestaande maatregelen zijn waardevol, maar komen niet volledig tegemoet aan de studentennoden.

Zo is de CJP-pas niet gericht op studenten en vormt de leeftijdsgrens van 26 jaar in het licht van de recente onderwijsrevoluties steeds vaker een probleem.

De cultuurcheques hebben dan weer een beperkt regionaal bereik en geven slechts toegang tot de lokale cultuurtempels. Zo kunnen studenten uit Gent met hun cultuurcheques niet genieten van het aanbod in Antwerpen. Dit systeem stimuleert als het ware enkel cultuurparticipatie onder de eigen kerktoren.

De gratis museatoegang in bepaalde steden is dan weer vaak beperkt tot de inwoners van de stad en dus niet geldig voor de studenten van buiten de stad. Bovendien telt de maatregel enkel voor de permanente collecties waardoor men voor de talrijke tijdelijke tentoonstellingen wel diep in de buidel moet tasten.

3.2. VOORSTEL: DE STUDENTENCULTUURPAS

VVS wil dat er een soort van studentencultuurpas wordt ontwikkeld naar analogie met de lerarenkaart. Elke leerkracht in Vlaanderen krijgt van de administratie onderwijs een lerarenkaart die gratis toegang of aanzienlijke kortingen geeft tot een enorm aantal culturele initiatieven (commerciële en overheidsinitiatieven). Er is een website waarop het volledige aanbod wordt gecentraliseerd. De prijsreducties tot bepaalde culturele evenementen wordt onderhandeld vanuit het ministerie van onderwijs.

VVS vraagt een studentencultuurpas voor alle studenten hoger onderwijs in Vlaanderen. Deze betekent niet dat de bestaande initiatieven moeten worden afgeschaft, maar wel dat deze worden gestroomlijnd en geïntegreerd in één in gans Vlaanderen voor alle studenten herkenbaar systeem:

- Het departement onderwijs dient het initiatief te nemen tot onderhandelingen voor stevige studentenkortingen met de bevoegde ministers, en eventueel met de culturele instellingen zelf.
- Er wordt een stuurgroep geïnstalleerd waarin studentenvertegenwoordigers zetelen, naast de administratie en de vertegenwoordigers van studentenvoorzieningen (en eventueel instellingen). Deze werkgroep volgt het project op en legt de lijst aan van voor studenten interessante culturele instellingen of initiatieven waarvoor gratis toegang of zware reducties moeten worden onderhandeld. Daarnaast moet het huidige prijzenbeleid en bestaande studentenkortingen worden gestroomlijnd (en ontsloten voor studenten uit gans Vlaanderen).
- In eerste instantie moet de studentencultuurpas zich wenden tot het publiek gesubsidieerde cultuuraanbod, maar uiteraard kunnen er ook prijsafspraken worden bedongen met het commerciële aanbod. We denken hierbij aan kortingen bij boekhandels, bioscopen, concertzalen,...
- Aangezien de studentencultuurpas niet beperkt mag blijven tot het culturele aanbod in Vlaanderen, moeten er ook onderhandelingen worden aangeknoopt met de andere overheden in België. Studenten moeten immers ook zonder financiële aderlating kunnen genieten van de rijkdom van de federale en Franstalige instellingen.
- De studentencultuurpas is gebonden aan het statuut van de student en kent bijgevolg geen leeftijdsgrens. In het kader van levenslang leren moeten zowel de zij-instromers en herintreders, als oudere studenten ook op een volwaardige manier kunnen participeren aan het culturele leven.
- De studentencultuurpas omvat ook een website die alle nuttige informatie bundelt inzake aanbod, prijzen, agenda... Een gerichte en studentvriendelijke cultuurcommunicatie is immers essentieel om de doelstelling van een verhoogde culturele participatie te laten slagen.
- Vermits de studentencultuurpas is gebonden aan het studentenstatuut⁵ kan ze worden geïntegreerd in de reguliere studentenkaart of in de openbare vervoerskaart.
- De studentencultuurpas dient ook rekening te houden met de specifieke opleiding van de student, en zeker voor deze groepen studenten de toegang tot het desbetreffende aanbod volledig kosteloos te maken. In deze gevallen gaat het immers om culturele activiteiten die onmisbaar zijn om de competenties van hun opleiding te verwerven. Bijvoorbeeld:
 - o Studenten uit artistieke of cultureel georiënteerde opleidingen moeten gratis toegang krijgen tot de musea, opera, theaterhuizen en culturele instellingen
 - o Studenten uit geschiedenisopleidingen moeten gratis toegang krijgen tot de archiefinstellingen

⁵ Voor de definitie van student verwijzen we naar de nakende denkoefening over een coherent studentenstatuut die VVS in maart uitvoert.

4. CULTUUR DOOR STUDENTEN BEVORDEREN

Zoals eerder al aangehaald omvat cultuur participatie een breder actieterrein dan alleen de toegankelijkheid van het bestaande aanbod. Een uitgebalanceerd en doelmatig cultuurparticipatiebeleid bevordert ook de actieve participatie en maakt op die manier mogelijk dat de deelnemers volwaardig mee cultuur opbouwen en de samenleving mee vorm geven. Dat is niet anders voor studenten. Vanuit het perspectief van de onderwijsdemocratisering is een actieve participatiebevordering van studenten aan cultuur van onschatbare waarde. Nochtans wordt de actieve cultuurparticipatie ook in het beleid ten aanzien van studenten vaak verwaarloosd.

De overheid dient de actieve cultuurparticipatie een grotere prioriteit te geven. Ook wat studenten betreft is er nood aan een degelijk ondersteuningsbeleid van lokale en kleinschalige artistieke initiatieven. De bestaande initiatieven vandaag worden grotendeels gecoördineerd vanuit studentenvoorzieningen. Het lijstje van werkvelden die het decreet van 30 april 2004 verankert, vermeldt expliciet ook het nemen van initiatieven op sportief en cultureel vlak, bij voorkeur via de ondersteuning van studentenorganisaties.

Er is echter nood aan een betere samenwerking, coördinatie en afstemming tussen deze initiatieven. Aangezien deze cultuurbevorderende activiteiten zich laagdrempelig en dicht bij de student afspelen, is het lokale niveau het meest aangewezen voor deze netwerking en synergie. Bovendien is voor culturele initiatieven het stedelijke weefsel ook de natuurlijke habitat. Het culturele participatiebevorderende beleid moet de beschikbare middelen dan ook beter laten renderen door een verregaandere regionale samenwerking met de in de regio aanwezige studentenvoorzieningen en met de stad⁶.

Bovendien worden in de praktijk ook nog steeds kansen gemist om de actieve cultuurparticipatie onder studenten optimaal te bevorderen. Hoewel het decreet van 2004 voorschrijft dat voor culturele initiatieven er bij voorkeur wordt gewerkt via studentenorganisaties, blijft dit aan de meeste studentenvoorzieningen nog steeds dode letter. In plaats van volop de kaart te trekken van het studenteninitiatief in de vorm van amateurtoneel, literaire avonden, songfestivals en poëziewedstrijden.. vervalt men al te vaak in een vast stramien waarbij er bussen worden ingelegd naar de *Night of The Proms*. VVS wil daarom dat op termijn de volledige bevoegdheid van studentenvoorzieningen op sportief en cultureel gebied overgeheveld naar de studentenvertegenwoordiging en voorzien van een bijhorend budget. Het gaat dan vooral om de organisatie van activiteiten en niet zozeer om de infrastructuur. Uiteraard moet deze grotere studentenverantwoordelijkheid ook worden geschraagd door de geleidelijke overheveling van het bijhorende budget. VVS hoopt dat door een groter verplichtend karakter deze maatregel tot een doelmatigere cultuurparticipatiebeleid zal leiden. Het beleid en de organisatie overlaten aan de studenten zelf, is de kers op de taart van de democratisering van cultuur die de student als volwaardige participant erkent in het culturele leven binnen onze samenleving.

⁶ Voor informatie over hoe dit concreet kan worden gestimuleerd verwijzen we naar de bestaande VVS-standpunten terzake.